

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

Dissertatio I. Occasio & scopus Operis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

I

DISSERTATIO PRIMA.
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

OCTAVIO FALCONERIO

S. D.

EZECHIEL SPANHEMIUS.

ROgasti me aliquoties, pro nostra consuetudine, OCTAVI FALCONERII, ut quid de Nummis Veterum sentirem, mandare litteris non dubitarem. Quum enim videres, me hac omni prisce illius ætatis memoria non leviter delectari; hinc de ejus vel usu, vel pretio differendi, haud una hic in Urbe sese obtulit occasio. Præbuit vero illam sæpius ipsa Nummorum, quos te vel comite, vel duce, nonnunquam inspexi, contemplatio; qua inter alia itineris Italici oblectamenta, oculos animumque, tanquam jucundissimo spectaculo, subinde licuit explere. Ea quippe mihi contractæ tecum necessitudinis ratio & felicitas fuit; ut cum alias, tum hic quoque, plurimum te sensus illius voluptatis adficeret, quam me longe maximam & prope incredibilem percipere, prædicabam. Quod vero frequenter suadebas, ut eam diffundi latius paterer, in eo sane haud illibenter obsequi tuæ voluntati cogitabam: qui ut amantes solent, iis quibus uterque no-

A strum

3 DISSERTATIO PRIMA

strum capiebatur illecebris, suum apud omnes pretium constare cupiebam. Ita factum, ut hic multa ver-
fari mihi ante oculos confidentius affirmarem; qui-
bus nullo vel levi certe negotio possem eos à sententia
dimovere, qui omnem hanc operam, ut inutilem aut
otiosam derident. Quamquam me non ab ea quidem
de his nostris studiis fiducia, sed tamen ab omni de
iisdem apud vos disputandi consilio, haud una quæ-
dam ratio deterrebat. Equidem, ut ingenue quod res
est fatear, à ludibrio parum abesse judicabam, si in ipsa
luce & sede hujus industriæ, tot exercitatis in ea inge-
niis, & quibus passim universa, quos vocant, Antiqua-
riorum natio adsurgit, ego usu longe & peritia infe-
rior, quidpiam de ea commentari adgrederer. Idem
quippe mihi videbatur incumbere, quod prudentissi-
mo viro apud Tullium in simili causa occurrebat, *ut*
si jam mihi disputandum sit de his nostris studiis, nolim equi-
dem apud rusticos, sed multo minus apud vos. Accedebat
viatoris intuitus, hoc est museo & omni litteraria sua
supellectile exulis, quotidianæ & potiores forte inter-
pellationes, publici, quod salutare propter viam nefas
semper judicavi, reverentia; ipsa denique instituti
itineris, ad capiendum, non ad ostentandum ingenii
cultum, salubrior quædam & opportuna recordatio.
Ita non omittere quidem, sed premere omne illud
propositum cogitabam, quo pudori tuo simul ac meo
sapienter confulerem; ni vis major accessisset, quæ
mihi omnem novissimi hujus consilii rationem contur-
bavit. Fas enim mihi sit, uno CHRISTINÆ AUGU-
STÆ imperio, ab omni me reprehensionis molestia
liberare, & in sola obsequii gloria, universam institutæ
hujus commentationis vel laudem vel veniæ spem col-
locare.

Variæ

Bib. II. de
Oratore.

Varia sunt, ut nosti, & sicut fieri amat in aestimandis prisca ætatis reliquiis, ita de Nummis veterum longe inter se discrepantes hominum sententiæ. Alii enim incredibili illorum studio incensi, ac proinde in colligendis iis assidui, nulli nec sumptui, nec diligentia parcunt, ut luculentum quendam illorum vel numerum, vel delectum instituant. Unde postea eosdem, tanquam pici aurum suum, adservant; immo eorum possessione, non secus ac ingentis Thesauri custodia, continuo efferre sese solent ac oblectare. Alii vero, quibus geminam felicitatem, aut peculium domesticum non concessit, aut loci ratio invidit, eosdem tamen ad ornamentum veteris elegantia, & varietatem quandam litterarum, aliquo usu edocti, plurimum conferre non diffitentur. Major autem pars, quod ultro fateor nec indignor, omnem hanc operam in coercendis, vel excutiendis id genus monumentis positam, ut inanem, aut etiam importunam, longe à se abesse patiuntur. Horum vero duo sunt genera: Unum eorum, qui recentis solum monetæ avidi, veteris incuriosi, omnem Glauci & Diomedis permutacionem averfantur, & areos aliquot ac ærugine obritos, splendidis aureis redimere, absolum & inconsultum ducunt. Alterum eorum, qui de temporis potius, quam pecuniæ jactura solliciti, universam in Nummis id genus excutiendis contemplacionem & curam, ut omni cum delectatione, tum utilitate vacuam, consulto prætermittunt. Ad ejusmodi vero sententiam, non una quoque hos vel ratio, vel causa impellit; Prior, insita illa humanis, & frequentius maximis etiam ingeniis, consuetudo dicam an labes, ut quæ ignorant, contemptu strenue ulciscantur; & ea solum apud eos commendacionem habeant, ad quæ vulgo il-

4 DISSERTATIO PRIMA

los, aut vitæ institutum, aut naturæ propensio revocavit. Diversa rursus aliorum ratio est, qui vel usu, vel opportunitate ad tractanda id genus monumenta destituti, non contemtu, sed mera ignorantia reconditæ in iis utilitatis, in sequiorem sententiam de illis eorumque æstimatoribus adducuntur. Cum postremo hoc hominum genere, hic mihi rem esse, & me in eorum gratiam, quidquid hoc est laboris suscipere, ingenue hic in limine profiteor. Nec enim priorum arcæ, aut peculio, modum statuere vel debeo, vel possum; aut alias homines, omnis remotæ Antiquitatis contemtu professos, ad meliorem sententiam, vel mentem potius revocare constitui. Minus quoque id mihi propositum hoc loco, ut immodica aut præpostera hujus æris æstimatione, cæteris litterarum præstigiis ac ornamentis suum detraham pretium; vel ut hoc industriæ genus, ceu necessarium vitæ instrumentum, singulis hominum ordinibus, tractandum & excolendum promiscue suadeam. Unus hic mihi scopus, ut præclaram antiquitatis partem ab interitu, & eorum judicia, qui plurimum illi solent tribuere, à ludibrio vindicem; tum ut ab iis, qui veteris elegantia & eruditionis amore vel studio ducuntur, egregiam & laudabilem in eadem versanda operam collocari posse ac debere, apertum manifestumque faciam.

COMMEN-
DATIO A
DIGNITA-
TE.

I.
Ob Anti-
quitatem.

ATQUE ut hinc initium ducam, unde Nummis pretium continuo accedit, ipsa hujus industriæ DIGNITAS, mirum quam multiplici nomine se commendat. Si *Antiquitatis* enim habenda hic ratio, quem non moveat clarissimis monumentis testata consignataque vetustas? Quamquam non is ego sum, qui præsentium fastidio, vete-

veterum tantum desiderio teneat, & jacentes quasque ac sepultas vetustatis reliquias, pro reconditis Thefauris continuo habendas putem. Nimia hic nonnunquam, fateor, aut supervacanea quorundam cura, quibus venusta omnia quæ vetusta, & sola antiquitas aut rubigo pretium, non usus aut elegantia conciliat. At si Rudera tamen varia, Columnæ, Statuæ, Lapides, Urnæ, Pateræ, Fibulæ, Lampades, Simpula, Anuli, Tessera, aliaque veteris Romanorum vel Elegantia, vel Supellectilis monumenta commendationem adhuc habent, quid de Nummis statuendum sit, in quibus non muta illa ferme aut mortua, sed spirans adhuc quasi & rediviva universa sese offert Antiquitas, facile per se quisque potest arbitrari.

Magna utique, OCTAVI eruditissime, antiquitatis in omni hoc Monumentorum genere reverentia, non hujus solum, aut superioris ætatis, sed remotioris etiam cujusque mentes incessit. Hinc Annales veterum evolvendi, tot passim sese offerunt studiose quæ sita jam olim, & retenta cupidius prisca omnis memoria vestigia. Qualia frequenter quidem legimus, Ossa Gigantum, Arma reliquamve Heroum supellectilem vel memoriam, Belluarum Membra, Victoriarum præmia aut instrumenta, quibus vel Deorum Tempia, vel Prætoria Principum, vel elegantiorum hominum Atria passim exornabant. Apud Gaditanos Pygmalionis aurea Oliva; apud Argivos Atrei Phiala; apud Arcadas Corium Apri Caledonii; apud Beneventinos Dentes ejusdem animalis; apud Delphos Pindari Sella; apud Metapontinos Sedes Pythagoræ; apud Tingitanos Parma Antæi; apud Olympios Arca Cypseli; apud Agrigentinos Taurus Phalaridis; apud Lacedæmonios Ovum Ledæ, aut Hasta Agefi-

*Antiqua
supellectilis
pretium a-
pud ipsos vo-
ceret.*

lai, apud Thurinos Sagittæ Herculis; apud Lemnios Thorax & Arcus Philoctetis; apud Athenienses Ancora à Mida Gordii filio reperta; apud alios Pelopis Ensis; Teucris Baltheus; Achillis Hasta; Ensis Memnonis; Timothei Cithara; Torquis Helenæ; Iphigeniæ Gladius; Monile Eriphyles; Sella Dædali; Lucerna Epicteti; Rostra navium, tanquam errorum Ulyssis monumenta; Niciæ Clypeus; Scutum Euphorbi; Magni Alexandri Scuta & Thoraces; aliaque id genus diligenter & religiose adservata leguntur, quæ ex Tullio, Strabone, Mela, Josepho, Plutarcho, Athenæo, Pausania, Æliano, Justino, Philostrato, Dione, Gelio, liceret hic pluribus commemorare: scilicet

Reliquias, veterumque vides monumenta virorum.

Nec alia fuit jam olim, ut nosti, Æternæ urbis Religio, circa Heroum suorum memoriam ac monumenta; qui Navim Ænæ, Ficum Ruminalem, Casam Romuli stramentitiam, Lituum, Cotem Navii Auguris, ut alia mittam, haud minus cupide vel accurate à Majoribus vestris recondita meministi; adeo etiam ut iidem Procopio tradantur alicubi præ aliis ejusmodi rerum studiosi. Immo vero haud aliter ac Vatum parentis olim Patria, sic id genus quoque Reliquiæ, acri haud unius urbis æmulatione multiplicatæ nonnunquam; unde lib. xxxv. apud Dionem legas duas Cappadociæ civitates, utramque Comanæ nomine, gladium Iphigeniæ habere & ostentare, quem verum illius esse autumant. Agnoscis, ut opinor, incunabula illius moris, qui haud absimiles Reliquias, ceu totidem monumenta Christianorum veterum, pari studio & cultu, ac eodem nonnunquam in iis venditandis & multiplicandis fato, paulatim conecravit. Neque vero ut vides, Urbs una forte aut Regio, sed communis quasi Gentium consensus, suum olim

10th. lib.
v. cap. 22.

ib. xxxv.

olim antiquariæ suppellectili pretium apposuit. Græcos quidem homines, qui cæteris ad humanitatem & elegantiam præluxere, omni illa vetustatis memoria præ cæteris etiam delectatos, lætum quippe antiquitatibus genus, ipsi veteres fati superque tradidere. Hinc non semel prædicant illorum in iis colligendis industriam; in dedicandis religionem; in visendis alacritatem; in conservandis studium; in retinendis constantiam; adeo ut nullum ex priscis id genus ornamentis, vi aut pretio eripi sibi volentes paterentur: *Nulla* ^{In Vetre[m]} *unquam civitas, inquit Tullius, tota Asia & Græcia signum ullum, tabulam pictam, ullum denique ornamentum urbis, sua voluntate cuiquam vendidit. Urbem nempe integram unum aliquod vetustum opus nobilitabat; unde propter solum Cupidinis signum visebantur olim Thespia; nam alia visendi causa nulla est. Immo quid dicerent hodie urbani homines, si novi Romæ hospites, omissa omni aliorum illius decorum commemoratione, in laudanda ærea & equestri M. Aurelii Statua potissimum acquiescerent? At audiant urbanitatis omnium parentem, agentem de urbe Græcarum omnium nobilissima pulcherrimaque, Syracusis nempe, apud quas pictura quadam perantiqua equestris Agathoclis* ^{In Vetre[m]} *nihil nobilius, nihil quod magis visendum putaretur. Non* ^{1 v.} *quæ alibi idem Orator extollit illius urbis ornamenta, non celebris Arethusa; non fora maxima; non pulcherrimæ porticus; non ornatissima prytanea; non amplissima curia; non egregia templa; non amœnissimus portus; non ipse ex omni aditu vel terra vel mari præclarus ad adspectum situs, (qui ante biennium nimio opere me delectavit) parem loco celebritatem aut gratiam conciliarunt. Una picta vetusti operis tabula idonea visa est, quæ præ decoribus aliis, advenarum*
oculos

oculos in se converteret. Hinc certum jam olim illud hominum genus in celebrioribus oppidis, qui novos hospites ad visendas res vetustate aut raritate notabiles deducerent; easdemve explicarent, quos ἐξηγητῆς aut ἑρμηνευτῶν ἐξηγητῆς passim vocantem videas Paufaniam. Alias Siculis dictos eosdem Mystagogos, ex Tullio insuper discimus: ut qui vulgo hic in Urbe aut in aliis Italiae oris funguntur eo munere, dignitatem hinc suam ac titulos discant; *Hi qui hospites, inquit, ad ea quae visenda sunt ducere solent, & unumquodque ostendere, quos illi Mystagogos vocant.* Ita fugillat forte aliquis, aut recentius putat eorum institutum, qui domos hodie & pinacothecas, instructas omni antiquaria suppellectile exornant summo studio, nec minoribus impendiis; qui in Sacariis recondunt; qui peregrinos & hospites ad eadem ultro ac libenter admittunt. Eadem fuit jam olim sollicitudo nobilissimorum cujusque urbis civium, ut domos haberent ornatissimas omni hoc veteris elegantiae genere; ut vasibus vel Corinthiis vel Deliacis, gemmis, signis aeneis, marmoreis, eburneis, pictis tabulis aut textilis operae, aliisque ornamentis prisca & elegantis operis, famam loco, & sibi laudem apud externos pariter ac cives conciliarent. De Sthenio Thermitano civitatis suae nobilissimo Tullius: *Etenim Sthenius ab adolescentia paullo studiosius haec compararat, suppellectilem ex aere elegantiore & Deliacam, & Corinthiam, tabulas pictas, etiam argenti benefacti, prout Thermitani hominis facultates ferebant satis; qua cum esset in Asia adolescens studiose ut dixi comparabat, non tam suae delectationis causa, quam ad invitationes adventusque nostrorum hominum amicorum suorum atque hospitem.* Idem alibi de Heii principis Mamertinorum domo plena vetustissimorum signorum; *Messanam ut quisque nostrum venerat, haec visere solebat,*

In Verrem
19.

In Verrem
21.

In Verrem
17.

bat, omnibus hæc ad visendum patebant quotidie; domus erat non domino magis ornamento quam civitati. Nonne credas designari, aut Palatium Farnesianum vel Barberinum; (ut tot alia hic mittam præclaris id genus Cimeliis instructa) aut Florentiæ Pinacothecam Maximi Principis, aut Mutinæ Gazam Heroum Estensium, aut Mediolani Museum Manfredi Septalæ, viri ornatissimi, quæ ut referta omni hoc veteri ornamentorum genere, & omnibus ad visendum patent quotidie, & singularem quandam domino non solum, sed loco etiam celebritatem commodant. Ne vero artis olim aut materiæ, non autem vetustatis præcipuam quandam rationem habitam quis putet, en locupletem tibi testem eundem Tullium, in ea Oratione qua expilatam à Verre Siciliam conqueritur. In id enim videas Oratorem incumbere totis viribus, ut spoliatione vetusti cujusque operis, ceu immanium criminum ferie, invidiam reo potissimum creet; *Nam domus, inquit, erat ante istum prætorem nulla paullo locupletior, quæ in domo hæc non essent, etiamsi præterea nihil esset argenti; Patella grandis cum sigillis ac simulacris Deorum: patera qua mulieres ad res divinas uterentur; thuribulum: hæc autem omnia ANTIQUO OPERE & summo artificio facta.* Alibi, ut in vetustate id genus monumentorum præcipuam religionem positam ostenderet; *Sthenius vero non solum negavit, sed etiam ostendit id fieri nullo modo posse, UT SIGNA ANTIQUISSIMA monumenta P. Africani ex oppido Thermitanorum incolumi illa civitate, imperioque populi Romani tollerentur.* Item alio loco; *Qui accessistis Ennam vidistis simulacrum Cerevis è marmore, & in altero templo Libera; sunt & per amplam atque præclaram, sed NON ITA ANTIQUA. Ex ære fuit quoddam modica amplitudine ac singulari opere cum facibus PER ANTIQUUM, omnium illorum quæ sunt in eo fa-*

In Verreia

11.

Quod vero hic potissimum agitur, inter tot res vetu-
state spectabiles, priorum ætatum Numismata locum
jam olim haud ignobilem habuere. Hinc apud Dio-
nem, oratorem illum & philosophum elegantissimum, Circa
Nummo-
rum Stu-
dium.
lego, Homerum antiquas voces nonnunquam adhi-
buisse, *ὡς περ νόμισμα δεχάϊον ἐκ ἡρώων μὲν ἀδέσποτον.*
Orat. XII.
Sicut NUMISMA aliquod VETUS ex Thesuro quopiam
domino carente depromptum. Ita eundem illum Augustum
ut omnia alia selectiori vetustatis memoria, sic Num-
mis etiam antiquis & exoticis delectatum, non obscure
licet colligere; qui illo quoque munusculorum genere
amicos suos solitus fuit nonnunquam prosequi. Unde
hac de re Tranquillus, *Saturnalibus* & si quando alias li-
buisse, modo munera dividebat vestem & aurum & argen-
tum; modo NUMMOS omnis notæ, etiam VETERES
REGIOS AC PEREGRINOS. Ita ut hac ratione
plures ad tractanda id genus monumenta invitaret, ne
de ævi sui infelicitate usurpari posset aliquando illud
Symmachi, *Speclatorum VETERIS MONETÆ solus* Lib. III.
super sum. Præ reliquis autem, & instar omnium testis Ep. II.
hujus moris luculentus Jurisconsultus, qui Numisma-
tum aureorum vel argenteorum VETERUM, QUI-
BUS PRO GEMMIS uti solent, usumfructum legari Pompon.
D. de usi-
fruct.
posse definivit.

Difficile vero hic fateor suam singulis tot Gentium De Anti-
quitate
Nummo-
rum.
& locorum Nummis ætatem, aut Antiquitatis præro-
gativam, uni alterive adsignare. Nec id agimus hoc lo-
co. In Romanorum, aut Romani Orbis Nummis, res
minus habet difficultatis; qui aut sub Cæsaribus, Im-
peratorum vultu signati, aut stante Republica, præ-
stantissimorum civium ætatem ferme præ se ferunt. In
Nummis vero Græcorum & Asiaticorum, ante admis-
sum Romani imperii jugum cufis, res incerta & minus

Lib. v.

vulgata; quum magna eorum pars certis locorum insignibus, nulla, aut obscura temporis nota sit distincta. Ita ut de iis non immerito possit usurpari, quod de quadam Herculis statua refert Pausanias, adeo vetustam esse, ut aetatem illius nemo possit prodere. At certe plurimos ex iisdem Nummis, liberis adhuc Græcorum rebus, h. e. florente Persarum imperio percussos, ex Nummis cum Macedonum aliquot, Philippo, & Alexandro vetustioribus; tum Græcorum, qui antiquiorum Magistratum nominibus signati; præterea Sicularum aliquot vetustissimorum, liquidum mihi fit ac manifestum. Cujus etiam vetustatis haud leve indicium arguunt antiquæ in iis scripturæ vestigia, quæ suo loco indicabuntur. Nec enim de primæva Nummorum antiquitate nobis hic sermo, & an infra Palamedis tempora signatæ pecuniæ origo referri debeat, ut Philostrato in Heroicis placuisse memini. Illud saltem hinc mihi facile, ut spero, largientur, non usque adeo contemnendam, aut alibi facile obviam videri adfurgentem supra duo millia annorum vetustatem.

2.
Ob Durat
tionem.

Tusculan.

Antiquitatis enim illam in Nummis prærogativam ac dignitatem, *Duratio* certe eorundem maxime arguit. Nummos immortalitatis studium & cura invenit, sicut sepulchrorum monumenta & Elogia; ut de iis alibi differentem Tullium nosti. Nec enim alia custodia rerum gestarum memoriæ fidelior; ut quod de literis in genere Livius, ad Nummos potiori quodam jure referre mihi liceat.

Hæc ævi veteris custos famosa vetustas.

Intellexere hoc (quod etiamnum hodie in publicis operibus aut solennibus, sequior ætas feliciter æmulari) quicumque propagandi ad posteros nominis immensa & laudabili quadam cupiditate flagrant. Hinc vultus

vultus suos, aut res gestas, dignas sæculorum memoria, Libris quidem, Columnis, Saxis, Tropæis, Tabulis, Statuis; sed tanquam iis non confisi, Nummis quoque consignari voluerunt: ut certiori quodam æternitatis pignore, se suaque ab oblivione vindicarent. Hanc certe mentem aperte declarant illa Principum verba vel edicta apud Cassiodorum; *Verum hanc liberalitatem no-* Lib. v r.
stram alio decoras obsequio, ut figura vultus nostri metallis cap. 7.
usualibus imprimatur, MONETAMQUE facis de nostris
temporibus FUTURA SÆCULA commonere. O magna
inventa prudentum! Hæc nempe monumenta suæ formæ ac nominis, non tanquam dimittenda cum vitæ tempore, sed quasi cum omni posteritate adæquanda relinquebant. Quo spectat Ducis illius Græci apud Athenæum facinus, qui ubi nummos curasset spargi ad perpetuam memoriam, in campis & ruinis Corinthi, tum demum tanquam voti jam reus, mori non dubitavit. Inde etiam crebræ illæ ac solennes, quæ occurrunt in Nummis veterum Formulæ, ÆTERNITATI AUGUSTI; ÆTERNÆ MEMORIÆ; PERPETUITATI AUG. ROMÆ quoque ÆTERNÆ; quibus, quam Divorum honoribus ac Templis nequidquam quærebant immortalitatem, his monumentis quodammodo sunt apud posteros consequuti.

*Sic auferre rogis umbram conatur, & ingens
Certamen cum morte gerit, curasque fatigat
Artificum, inque omni te querit amare METALLO.*

Nec enim eos hic vel ratio, vel eventus fefellit. Alia Duratio
illorum
Comparatio
cum aliis
Monumen-
tis. quippe opera in eorum gloriam incisa vel erecta, præclara quidem illa & diuturna, materiæ tamen aut temporum injuria, breviori quadam annorum circumscriptione fuerunt oblitterata. *Et tamen illis omnibus, inquit Tertullianus in Apologetico, & statuas defunditis, &*

imagines inscribitis, & Titulos inciditis IN ÆTERNITATEM. Magnificæ etiam sunt illæ voces, quibus extructiones civibus pro Repub. defunctis decernendas statuit alicubi Tullius; *Erit igitur extructa moles opere magnifico, incisa litteræ divina virtutis testes sempiterna; ita pro mortali conditione vitæ immortalitatem estis consequuti.* Hæc ipsa tamen nonne demolita est & obscuravit obli-
 vio, invidit aut abolevit posteritas? *Templa, Theatra, Arcus, Tropæa,* (ut paucis rem hic potissimum obviam complectar) quot aut qualia hodie supersunt? Nec de antiquissimis Græcorum Tropæis hic loquor, quæ olim non è faxis, sed è vulgaribus lignis constitisse refert
 Lib. xlii. Diodorus, eo animo ne inimicitiarum monumenta es-
 sent diuturna. Illa potius opera reputemus, quæ non ad *temporariam moram*, ut Theatrum Scauri, de quo ma-
 gnifice adeo Plinius alicubi loquitur; sed ad *æternitatis destinationem* erant erecta: ut male tamen pleraque spem illam æternitatis implerunt, quorum vix ruinae aut vestigia ab aliquot jam sæculis conspiciuntur! *Librorum* veterum obnoxium tot injuriis fatum, & deploratam sæpius, nec tamen satis unquam lugendam jacturam, quis illiteratus adeo aut nescit, aut ita ferreus quotidie adhuc non ingemiscit! Alexandrina incendia, & notam Urbis calamitatem omitto, vel una Phottii Bibliotheca, quantum ab octingentis annis perierit monumentorum id genus, nimis luculenter testatum facit. Unde & illa jam olim querela disertissimi rerum
 Livius l. ii. Romanarum scriptoris, qui si quæ in Commentariis Pontificum, aliisque publicis privatisque erant monumentis, incensa Urbe pleraque tradit interiisse. *Picturæ*, quæ vix sæculorum aliquot edacitatem effugiunt, ita ad diuturnitatem memoriæ longe adhuc minus habent præsidii. Hinc obsoletas jam ævo suo insignes

gnes aliquot pictas Tabulas, queritur non semel Pausanias, in ea vetustiorum operum, quam passim instituit, commemoratione. Unde Tullius quoque, Rempublicam suorum temporum confert alicubi picturæ non solum evanescenti vetustate, sed coloribus etiam & extremis lineamentis destitutæ. Apellis utique nomen novimus, opera ignoramus; neque scilicet jam ulli patet ad visendum

In Attic. & Arcad.

In Fragm. de Repub.

Linea quæ veterem longe fateatur Apellem.

Non illa Venus Anadyomene amatores amplius addicit; non Alexander ille cum fulmine, mortali Alexandro felicior; non miles ejus Antigonus, alibi quam in Nummis superstes; non alia denique decantata Protogenis, Parrhasii, Zeuxidis, hoc est præstantissimorum Artificum miracula, oculos hodie nostros oblectant. Vix aliqua eorum vestigia Romæ supererant ævo Petronii, qui inspecta quædam id genus, ut singulare spectaculum commemorat: *Nam, inquit, & Zeuxidis manus vidi, nondum vetustatis injuria victas, & Protogenis rudimenta.* Fragmenta aliquot tenuia & obscura picturæ veteris, quæ in Aldobrandinis Hortis, Palatio Farnesiano, & apud summæ cum amplitudinis, tum comitatus virum, Camillum Maximi, etiamnum hic occurrunt, dolorem potius & desiderium, quam voluptatem & solatium spectatoribus adferunt. *Statue, Signa, Lapides, Marmora,* ut præstantia & diuturnitate materiæ ad memoriam æternitatis comparata, sic propitio magis fato, sæculorum vim & oblivionem temporum eluisse videntur. Habet adhuc, fateor, in hoc genere Italia, & Roma vel maxime, quo præclaram etiamnum & jucundam pristini decoris speciem advenarum oculis subjiciat. Laocoon Vaticanus jam Plinii tempore, pro supremo Artis conatu habitus; Hercules cum Farnesianus,

nus,

nus, tum Capitolinus; Venus Medicæa; Seneca & Gladiatores Borghesiani; illa M. Aurelii statua Equestris; aliaque nonnulla singularis & divinæ cujusdam præstantiæ opera, ad publicum stuporem & exemplum etiamnum hic supersunt. Sed præterquam quod manca multa sint ex iis & mutila, quot & quanta sunt, si cum veterum Statuarum numero & amplitudine conferantur? Certe de solis Statuis æreis notat alicubi Se-

Varian. lib. *eas parvam populum urbi dedisse, quam natura præcreavit*: Tertullianus vero in Apologetico; *nondum enim tunc ingenia Græcorum atque Tuscorum fingendis simulacris urbem inundaverant*. At vide quid de Statuarum id genus fato disertissimus Orator & Consul, jam olim pronuntiarit; *illa autem aurea & innumerabiles strage & ruina publico gaudio litaverunt*. Hinc singulas statuas consecrari quidem ut æternas, observat alicubi Dio Chry-

Minus in *Or. xxxvii.* *stomus, sed easdem cum vario fato, tum longinquitate temporis intercidere agnoscit. Quod ipsum præclare alicubi etiam expressit Eusebius, qui hominibus ad solatium mortis, & æternitatis contemplationem, quæsitæ Imagines, Statuas, ac Monumenta id genus commemorat, quæ tamen omnia caduca & brevi essent interitura. Unde apud alterum Dionem Mæcenas, Augustum ab aureis & argenteis Statuis erigendis dehortatur; quod parum illæ soleant esse diuturnæ, certe quas tempestate, vi, vetustate interire alicubi*

De vit. *Tullius agnoscit. Non solum de Jove Olympio Phidias, aut Venere Praxitelis hic loquor; non de immensa illa Statuarum multitudine, quibus aut Urbis fora, aut Viæ publicæ, aut privatorum Villæ collucebant; non de innumerabilibus illis Deorum simulacris, quæ eodem cum Diis suis fato perire. Illos fidereos Colossos Solis, Neronis, Commodi, qui quo cælo propiores,*

Constant. *lib. i. c. 2.*

Lib. l. ii.

Philip. ix.

res,

res, æternitatis quoque spem minus dubiam habere videbantur, aut plane interiisse, aut eorum aliquot laceros & dissipatos artus jacentes intuemur. Mitto direptas Urbis à non uno Cæsare Constantinopolitano Statuas, aut certis quibusdam locis inclusam & definitam earum copiam, aliis ferme gentibus inconcessam. Nummi vero integri magis, incorrupti, cum materiæ beneficio, tum artis compendio; amplitudine vero locorum, in quibus eruuntur, numero præterea & varietate longe hic præponderant. De *Lapidibus* vero, quibus vulgo inscripta veterum Elogia, & impressa etiã, neque apud solos Ægyptios, antiquissima memoria monumenta, agemus alibi. Quamquam illud venustissimi Poëtæ haud ignoras,

Tabida consumit ferrum, lapidemque vetustas.
aut alterum Vatis Burdegalensis,

Miramur perisse homines, monumenta fatiscunt,
Mors etiam Saxo, nominibusque venit.

Ut certe consulentibus hic nobis subinde antiqua illa Marmora, quæ nullo ævo aut macie fenescere posse videbantur, nullibi liqueat manifestius, quam verus falem ille Vates fuerit qui & Saxo multam nocere fenectam adseruit. Tale equidem, non hic vendito Monumentorum id genus, in quod unum nihil senectæ, nihil flammis, nihil posteritati liceat, denique *A quibus omne ævi senium sua fama repellit.* Verissime Suada Romana: *Nihil enim est aut opera, aut manu factum, quod aliquando non conficiat & consumat vetustas.* Sempiternum ea ratione dicimus, qua pro mortali vitæ conditione, fatalis terminus si non tolli funditus, ad immensum tamen tempus ætatis produci videtur. Adeo ut immortalẽ illam vitam, quam sibi nequidquam secundus augurabatur Ptolemæus, solam hæctenus eidem

Tacit. Ann.
nal. x 1.

Cicero pro
Marcello.

Athen.
Num. Deip. lxxi.

C

Ep. 2. de
Cruce.

Nummi præstiterint, in quibus ille se adhuc hodie conspicendum præbet. Incredibilem alias Nummorum multitudinem, carie quoque, & casibus variis consumptam, aut etiamnum sepultam non diffiteor, & si ad veterum signatam pecuniam subducatur, minimam illam & contemnendam forte, Cl. Salmasio alicubi id asserenti lubens concedam. At si rursus eadem cum residuis aliis monumentis veterum conferatur, si Nummorum, qui in Europa Asiaque, aut jam reperti, aut quotidie è terræ visceribus eruuntur, numerus reputetur, si antiquitatis eorundem ratio qualiscunque habeatur, incredibilem adhuc quandam, & prope infinitam illorum tum copiam, tum varietatem, omnes, qui vel mediocrem eorum usum habent, mirari ultro & fateri cogentur.

3.
Ob Argu-
menti No-
bilitatem.

Nec Dignitatem illa Nummorum *Argumenti* in iis expressi *Nobilitas* minus arguit, vel ostendat. Sacram artem Statuariam vocat alicubi in descriptionibus suis, ille qui Philostrato comes addi solet Callistratus. SACRAM MONETAM vero, & Nummi ipsi continuo reclamant, & Constitutiones Principum abunde loquuntur. Hinc celebris jam olim illa lex Cornelia, aliaque statuta, perpetuo quodam Gentium consensu stabilita, quibus à temerariis contrectatoribus & falsariis immunis eadem vindicatur. Immo nec SACRAM solum sed DIVINAM etiam videas eandem nuncupatam sub Christianis Principibus: ut in veteri libello incerti Auctoris adjuncto veteri Notitiæ Imperii, qui augendi ærarii & conservandæ Monetæ rationem exsequitur: & in quo unum caput occurrit cum lemmate: *Felix inchoatio SACRÆ DIVINÆQUE MONETÆ*. Ne mirum jam videatur si tanta Numinis illius veneratio Christianorum adhuc mentibus infedit, neque aliud

aliud videas ex omni Divorum ordine tot aris coli, aut tot supplicum votis fatigari. Hinc eadem jam olim Monetæ in Nummis veterum, quæ Æquitatis effigies; ut ex æquo nempe religio utriusque & reverentia traderetur. Mitto JUNONIS etiam, & APOLLINIS MONETALIS expressa, & adorata olim simulacra; ut vel ex iisdem Nummis adhuc hodie colligimus. Talem utique circa illos religionem, signati in iisdem Principum ac Dominorum vultus passim conciliarunt. Unde jam olim ingeniosissimus vates, de simili Cæsarum imagine ad se transfusa:

*Argentum felix omnique beatius auro,
Quod fuerit pretium cum rude, numen habet.*

In Ponto
lib. 11. El. 3.

Factum enim haud inconsulto, ut inter alias dominationis artes, hæc quoque sit à Regibus passim & Cæsariibus admittenda; ut imago Principum subjectos videretur pascere per commercium, quorum consilia invigilare non desunt pro salute cunctorum. Ita colendam eorum imaginem facile singuli credidere, quorum nutu & auspiciis florens respublica, & incolumes privatorum fortunæ servabantur. Immo ea ratione provisum, ut tanquam præsentibus ubique & manifestis in eorum etiam oculos incurrerent, qui longius alias à Principum suorum conspectu submoti, in diversis terrarum partibus sub eorum tutela ac imperio acquiescebant. Quo etiam spectant illa ejusdem Poëtæ exulis, & Augustum, Liviam ac Tiberium absentes in argenteis eorum imaginibus recolentis,

Cassiodor.
lib. vi. Ep.
7.

*Nos quoque vestra juvet, quod, qua licet, ora videmus:
Intrata est superis quod domus una tribus.
Felices illi qui non simulacra, sed ipsos
Quique Deum coram corpora vera vident.*

C 2

Quod

*Quod quoniam nobis invidit inutile fatum,
Quos dedit ars votis, effigiemque colo.*

Hinc *aternalis illos vultus violare*, religio quædam veterum (utinam pariter omnium recentium) antiquiorum mentes incescit. Unde ille apud Artemidorum Stratonicus, putabat se Regem calcitrasset, qui progressus invenit aureum ejus numisma, quod ignarus forte calcaverat. Capitale certe fuisse Tiberianis temporibus, apud Senecam & Suetonium legimus, effigiem illius Cæsaris Nummo vel Annulo impressam, latrinæ aut lupanari intulisse. Quod egregie illustrat ille apud Philostratum locus, qui doctorum virorum effugit diligentiam; ubi in claro Pamphylæ oppido impietatis nonnemo damnatus legitur, qui servum verberibus adfecerat ferentem forte drachmam argenteam, in qua expressa erat Tiberii effigies. Quo referri etiam debet infelix casus juvenis illius ex equestri ordine, qui ultimo supplicio destinatus à Caracalla legitur, quod nummum signatum ejus imagine in lupanar intulisset, ut observat Dio in Excerptis Peireskii. Plures id genus omitto majestatis postulatos, ob imaginem Cæsarum promiscuis usibus violatam; cui etiam diademata sua & tiasas soliti olim subicere Orientis Reges; ut non de uno Arsacida ac Tigrahe narrant rei Romanæ Scriptores. Hinc vultus Nummis signare, inter præcipua olim Majestatis arcana receptum; quod Severum Clodio Albino singularis privilegii loco concessisse, tradit Herodianus; ac inter præcipuos honores matri Helenæ à Constantino exhibitos refert Eusebius. Unde etiam de Rufino imperium adfectante Claudianus,

Onciroc.
lib. 11. c.
33.

Lib. 1. de
vit. Apol-
lon.

Lib. 111. de
vit. Con-
stant. c. 47.

— *Et quod post vota daretur,
Inscribi propriis aurum fatale figuris.*
Exagitat nempe vesanam Rufini illius superbiam,
qui

qui ad supremum Cæsareæ Majestatis apicem nihil sibi reliquum fecerat, quam ut Nummis aureis suam imprimeret effigiem; quod tamen ea ætate solis Romanorum Imperatoribus in toto orbe usurpabatur. Eandem etiam vefaniam in Procopio Augusti fastigium ambiente Valentiniani temporibus, notaverat jam ante Ammianus, qui tradit ejus asseclas nullo præter petulantiam adjumento confisos, AUREOS scilicet Lib. xxvi.

Nummos effigiatos in vultum novi Principis, aliaque ad illecebras aptantes. Hanc enim tum unicam toto orbe Augusti fastigii prærogativam docet nos alter Procopius, qui tradit præter Cæsares, folis Francorum Regibus sub Justiniano primum concessum, nummos aureos sua ornare effigie; non autem idem licuisse Persarum, aliorumque Barbarorum Regibus vel Tyrannis. Locus hanc in rem eximius, & quem operæ pretium erit adscribere; ubi narrat Francis Germania profectis stabilem Galliarum possessionem adseruisse Justinianum, & ab eo tempore Germanorum Reges Massilia & vicinis locis potitos Arelate Circensibus præfedisse, additque,

Νόμισμα ἢ χρυσὸν ἔκ τ' ἐν Γάλλοις μετέλλων πεπίλυται. Οὐδ' Goth. lib.

Ῥωμαίων ἀυτοκράτορ (ἢ περ' ἑθνεῶν) χαρακίηρα ἐντέλλοι τῶν ἐπιτηρῶν τῶν τετῶν, ἀλλὰ τ' σφετέρων αὐτῶν εἰκόνα, καίτοι νόμισμα μὲν ἀργυρῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἢ βέλοισι, πικρὸν εἶδη. χαρακίηρα ἢ ἴδιον ἐμβαλεῖσθαι ἐπιτηρῶν χρυσῶν, ἐπὶ τ' αὐτῶν ἀρχόντων ἡμῶν, ἐπεὶ ἡ ἄλλων ὀλίγων βασιλεία τ' πύλων βαρβάρων, καὶ πάντα μάλλον ὄντα χρυσῶν κύριον. ἐπεὶ εἶδε τις ξυμβάλλουσι περιεῖσθαι τὸ νόμισμα τῶν οἰκίων εἶσιν, εἰ καὶ βαρβάρους τὸς ξυμβάλλοντας εἶναι ξυμβάλλουσι. Unde manifeste licet eruere, primo singularem hanc fuisse prærogativam Romanorum Cæsarium, nummos aureos sua signare effigie. Secundo, eam Francorum Regibus firmatis in possessione Galliarum à Justiniano, eximii privilegii loco

ab eodem Cæsare primum concessam: Tertio, nemini Barbarorum, nequidem Regum Regi, vel iis etiam apud quos aurum nascebatur, idem licuisse. Quarto, rationem hujus moris eam fuisse, quod nullus usus futurus fuisset nummi ejusmodi aurei cum illorum Regum effigie; cui nullus utpote in commercio locus, ne quidem ubi negotium erat cum Barbaris, in toto orbe Romano relictus erat. Hic postremorum verborum sensus, quem non per omnia expressit novissimus Propertii interpres, & qui paulo intricatior legitur in versione Grotiana, ut sicut fieri solet in opere posthumo, quædam ibi obrepisse contra mentem aut scripturam viri magni existimem. Vetus alias hæc illorum Gallia tractuum prærogativa, ut Romanorum Præfectis liceret in iis monetam auream & argenteam cudere; sicut de Lugduni Præsidibus commemorat alicubi Strabo. Nec sacram tamen solum hanc prisca ævi memoriæ æterni illi vultus, ut alia quoque iisdem Nummis contenta arguere mihi & comprobare videntur. Religio veterum (ut paucis res prope innumerabiles complectar) & universa Sacrorum apud eos ratio; Ritus solennes Belli ac Pacis; Victoriarum vel Instrumenta vel Præmia; Gentium ac Urbium Heroës, & Insignia; Figuræ Virtutum aut Vitiorum symbolica; Animalium, aut Plantarum nobiliorum Effigies; Fabricæ denique & Opera publica, quasi ad memoriæ æternitatis vel extracta vel instaurata. Ampla utique, & digna materia, quam non ignobiles manus tractent!

Lib. IV.

4.
Ob splendorem, & Auctoritatem Nummos tractantium.

Et sane vel hinc potissimum splendor eximius, & decus quoddam peculiare hujus Nummorum tractationis exurgit. Quum enim pleraque alia veneranda vetustatis monumenta excolantur passim privatorum studiis, nescio quomodo supra aliorum fastigium, hæc ipsa

ipsa vel fors sua, vel Dignitas exexit. Adeo ut ex quo elegantiores quæque artes ac disciplina, è situ vetustatis erutæ, nitorem aliquem & cultum admiscere; nulla ex iis aut Candidatos nobiliores, aut patrocinium splendidius consequuta videatur. Ut certe, si honos alit artes, & gloriâ homines ad studia incenduntur, nulla jam hisce, de quibus agimus, potiora, & in majori quadam celebritate versari fatearis. Equidem longa res foret Cæsarum, Regum, Principum, Illustrium Togatorum, & amplissimi cujusque ordinis Virorum nomina recensere, qui in Nummorum veterum delectum & curam certatim quasi incubuere. Quot aut quam luculenta exempla hæc vestra Italia, harum ar- *Italarum.* tium Parens & alrix suppeditat? Ita quidem intelligo, extitisse Avorum vestrorum memoria Domum MEDICÆAM, æternam illam Musarum Hospitem, quæ ut humanitatem omnem & eruditionem sinu suo excepit ac aluit, ita prima quoque suam veterum Nummis dignitatem adseruit. Non meum illud solum, sed viri docti hac de re testimonium; *Si Nummos antiquos* *Laurent.* *in pretio primum habitos à MEDICÆIS contendero, nemo* *Pignor. E-* *repugnabit opinor.* Fidem his adstruit Philippus Comi- *pist. Syn-* *bol. xv 1.* næus, testis ut alienigena, ita oculatus & exceptione major; qui aliquot millium aureorum Numismatum, *Lib. vii.* & argenteorum copiam quandam immensam, suo tem- *c. 9.* pore jam à Medicæis collectam, ac Italiæ in hoc genere præstantissimam refert. Unde & illum Urbis suæ Principem ac Mæcenatem quondam suum LAURENTIUM Medicæum commendabat jam olim eo nomine decus illud vestrum ac simul elegantiorum litterarum Politianus; *Quamquam & vetustas Codicum & N U-* *In Præfat.* *MISMATUM fides, & in æs aut Marmor incise antiqui-* *Miscellan.* *tates, que tu nobis Laurenti suppeditasti, plurimum etiam* *præter*

præter librorum varietatem nostris commentationibus suffragantur. Hæsit vero eadem vel crevit potius in FRANCISCO Magno Etruriæ Duce sollicitudo, sub quo congestus ille vel adauctus Nummorum veterum Thesaurus, quem inter Europæ primarios, summa cum voluptate Florentiæ ante biennium inspeximus. Hæret hæc eadem in LEOPOLDO Etruriæ Principe, qui ut flagranti omnium præstantissimarum artium ac disciplinarum amore, & assiduo patrocínio, ita Nummorum quoque veterum peritiâ singulari, & eximio quodam delectu excellit. Nihil famæ hic damus, sed documentis iis, quæ comitas ejus fastigio non minor, nobis aliquoties suppeditavit. Hanc Domus Medicæ gloriâ feliciter æmulata est Domus ESTENSIS, Heroum an Musarum nescio utrum felicior parens; quæ has cognatas veterum Cæsarum Effigies, suis quoque imaginibus inferendas credidit. ALPHONSUM certe Mutinæ Ducem, nuper admodum teris ereptum, memini collectos id genus à Majoribus Nummos, præclaros & luculentos, summa cum peritiæ & delectationis significatione, coram mihi visendos exhibuisse.

Et ducis implevit visus veneranda vetustas.

Geminum studium in EUGENII IV. Purpurato Nepote, celebraverat jam ante Æneas Sylvius, Pii II nomine & dignitate celebrior; Antonius, inquit, S. Marci Cardinalis Eugenii Quarti Summi Præsulis Nepos, incredibile est quam multa Numismata veterum conquiescit Imperatorum & Principum, amator & hic vetustatis est. In hujus quoque laudis societatem venere superiori seculo, ALEXANDER FARNESIUS, & JACOBUS BUONCOMPAGNI, quorum studio Musea instruatissima omni id genus supellectile, præcipua fama florere & florent etiamnum. Nec inferior in hoc laudis

Not. ad
Ant. Panor.
Apoph.

dis genere Urbis lumen ac decus, FRANCISCUS BARBERINUS, in quem summa omnia honoris, fortunæ, virtutis, ac doctrinæ ornamenta facto agmine confluxere. Ut alios omittam inferioris quidem ordinis, magnæ tamen amplitudinis & existimationis viros superiori sæculo conspicuos, *Andream Lauredanum*, diligentissimo Sigonio non semel eo nomine laudatum, & *Sebastianum Erizzo* Venetos, *Annibalem Caro*, Picenum, *Carolum Molsam* Mutinensem, *Vincentium Pinelli* Genuensem, *Comitem Joannem de Lazara* Patavinum, *Marchionem Niccolini*, & *Carolum Strozza* adhuc superstitem Florentinos, & nuper Urbi ac Musis ereptum *Cassianum à Puteo*, aliosque magno numero propriis juxta ac his alienis veterum imaginibus insignes. Tres certe hic omittere non possum, & genere claros, & Nummorum supellectile ac peritia in Urbe celebres etiamnum ac florentes, *Feliciam Rondanini*, Parentis & Filii purpura, sed ingenii, sapientiæ, & eruditionis dotibus longe magis fortunatam; *Camillum Maximi*, in quo antiquæ juxta & elegantes artes præclarum hospitium ac præsidium habent; & *Franciscum Gottifredi*, spectatæ adeo in talibus fidei ac industriæ, ut omnis Antiquariorum Natio fasces illi meritissime submittat.

Nec extra Italiam vestram, minus aut splendoris, aut dignitatis, hæc veteris ævi memoria videtur etiam consequuta. ALPHONSUM illum, non tam regni amplitudine, quam ingenii gloria celebrem, collecta per Italiam Cæsarum Numismata, in eburnea arcuula diligenter adseruisse, iisdemque supra modum delectatum accepimus. Dignitate quidem inferiorem eadem dedit Hispania, sed quem religio foret præterire hoc loco, *Antonium Augustinum* Tarraconensem Archiepiscopum, quo nemo adhuc forte felicius hanc ornavit

Extra Italian.

Anton. Pa-
normitan.
Apopht.
Alfonf.

*Hispano-
rum.*

D

pro-

provinciam, aut lucem illi ac dignitatem suam luculentius adferuit. Alios quosdam dignatione præcipuos, ut *Martinum Arragonensem* Ducem Villæ Formosæ, & *Ferdinandum Velasco* magnum nuper in Castilia Equitum Magistrum, addictos etiam huic elegantia, memorant docti aliquot Hispaniæ Antiquarii. Ut præteream hoc loco *Vincentii Lactanosa* cum laudatam abunde à peregrinis testibus, tum erudite adferatam vernaculo opere in omni hoc studiorum genere ac delectu industriam. Et cur in viciniore vobis Sicilia mitto, aut Buteræ Principem *Fabritium Francoforte*, Aurei Velleris Equitem, è cuius admirabili Nummorum veterum Thesauro, longo annorum spatio collecto, ingentes divitias hausisse sese fatetur Paruta diligens patriorum Numismatum collector; aut *Jacobum Bonanni* Montalbani Ducem, ac *Vincentium Mirabellam*, super claritatem natalium, plurimum laudis & famæ in hoc litterarum genere propriis ingenii monumentis consequutos; aut denique *Antonium Chiaramonte*, *Josephum* & *Franciscum Faiia*, aliosque ejusdem tractus amore & studio hujus antiquariæ suppellectilis haud leviter commendatos? Germania vero **RODOLPHUM II**, & **FERDINANDUM II** Cæsares, **LEOPOLDUM** præterea Archiducem proxime defunctum, præclaros utique & luculentos hujus memoriæ vindices ac æstimatorum vidit. Plures ex eadem Gente sese offerunt, & primi quidem ab Augusto fastigii Proceres, geminae laudis æmuli, ac inter alios duo superstites, **FRIDERICUS GULIELMUS BRANDENBURGICUS**, & **CAROLUS LUDOVICUS PALATINUS**, Electores; de quo postremo plura dicerem hoc loco, nisi in eo Principis non solum, sed etiam Domini personam revererer. Hoc unum modestissime dicam, eum col-

Vid. Museo
de la Me-
dal. Hispan.

In Itinera-
riis quibus-
dam Hispani-
æ.

Siculorum.

Germano-
rum.

collectam à Majoribus lautissimam Nummorum veterum supellectilem, & nova subinde accessione locupletare, & præclarum his artibus, ut omnibus aliis egregiis & laudabilibus, pretium inter paucos statuere. Accedit hodie in eadem vicinia avitæ Stirpis Princeps, DURLACENSIS Marchio, quem ab annis aliquot eadem circa Nummos Veteres cura & sollicitudo feliciter incessit, ut sciret nempe,

quid Ausonia scriptum crepet igne Moneta?

Ne jam in eundem album referam, vel *Marcum Velzerum* Augustanum Duumvirum, vel nostratem *Marquarilum Freherum*, aliaque minorum quidem gentium, nec ignobilia tamen aut indecora Germaniæ suæ ornamenta. Sed ut ad illustriores hujus elegantiae cultores redeam, en tibi Danorum folio feliciter hodie insidentem Danorum. FREDERICUM III, præter alia decora, eruditum quoque his artibus, ac omnis hujus antiquitatis, ut perhibent, diligentissimum investigatorem. Nec vero prætereundum arbitror, licet è remotiori adhuc Pannonia, & superiori præterea sæculo accersendum, ingenii operibus nobilem *Joannem Sambucum*, inter Pannonorum. primos hujus memoriæ adsertores, jure quodam suo referendum. Belgium Belgarum. ARESCHOTANI Ducis, in colligendis antiquis Nummis operam ac industriam singularem, Lipsii præconio jam olim laudatam, celebravit, quam vel ex vulgato illorum Thesauro, cuivis licet hodie æstimare. *Levinum* etiam *Torrentium* dedit eadem regio, omnis hujus elegantiae non expertem; ut arguunt viri alias Infularum ornamentis conspicui monumenta; *Marcum Laurinum* præterea, Huberti Goltzii Mæcenatem, ob summam de his studiis bene merendi voluntatem, non ab eodem solum, sed etiam ab elegantis eruditionis Jurisconsulto haud perfuncto-

I. Ravard.
Præfat. ad
Leges XII
Tabularum.

ric commendatum: *Moriar*, inquit, *si præter te quemquam habemus reliquum, per quem aliquam antiqua Romanorum Reip. imaginem possimus agnoscere. Continget tibi haud scio an nemini, ut tua in conquirendis per omnem terrarum orbem NUMISMATIBUS INDUSTRIA, non grata modo eruditibus hominibus, sed etiam popularis futura sit.* Sic alios insuper ejusdem tractus, cum splendore munerum aut natalium, tum egregia in his studiis facultate insignes, vel ex idoneo ipsius Goltzii, clari quoque his artibus & monumentis testimonio, luculenter colligimus. Quibus certe liceat mihi adnumerare, cum *Nicolaum Rocco* Equitem, *Andrea Schotto* perhibente, rei omnis antiquariæ ac Numismatum peritissimum; *Gasparem Gevartium* proxime defunctum; haud parum nobilitatos his artibus *Rubenius*; *Schinkelium* præterea *de Valcour*, & eidem caelo insertum, *Jo. Jacobum Chiffletium*: ne complures alios huc advocem ex eadem gente, nostro aut superiori sæculo, illo studio haud mediocriter incensos. Gallia vero, ut vetustiores mittam Proceres, Regium Principem *GASTONEM AURELIANENSEM*, florentem nuper omni hac laude, in eamque serio incumbentem suspexit. Ut jam de Viris felicitæ memoriæ nec de face, quod in enumerandis claris Oratoribus Tullio suo Atticus exprobrabat, haustis, *Gulielmo Choul*, *Josepho Scaligero*, *Paulo Petavio*, *Fabritio Peireskio*, *Jacobo Sirmondo*, *Joanne Tristano*, aliisque præclaris in ea Gente & amplissimi ordinis Viris nihil dicam, qui in ornanda & excolenda id genus vetustate egregiam & luculentam operam poluere. Nec minus hodie vel supersunt in eadem gente, vel exornant hanc memoriam, Viri vel eo nomine sæculorum memoria digni, quales aut Regii sanguinis tradux *HENRICUS BORBONIUS*, Dux *Vernolii*, elegans

Gallorum.

elegans omnis hujus industriæ fautor & admirator; aut consultissimus divini atque humani juris *Gulielmus Lamonio* Senatus Princeps; aut non *Ærarii* solum, sed præcipuarum Regni curarum Administer, fama fortunaque celeberrimus *Joannes Baptista Colbertus*; aut vetustate familiæ suæ dignissimus *Achilles Harlaus*; aut inter *Ærarii* Curatores adlectus probatæ pridem fidei ac industriæ *Sevius*; aut qui ingenium illustre altioribus studiis dedit *Ludovicus Henricus Lomenius Briennæ Comes*; aut *Æduorum* Senatus una cum *Philiberto de la Mare*, & *Joanne Baptista Lantino* lumen ac ornamentum *Bohierius*. Equidem mea etiam expectatione majorem animo cepi voluptatem, cum viderem coram non semel, Viros, cum auctoritate, tum sapientia, aut ingenii laude florentes, omnem hanc supellectilem ex auro, argento, ære, elegantiore studiose comparare; domos eadem habere instructas, quæ, quod de principe Mamertinorum *Tullius*, non domino magis ornamento sunt quam civitati. Neque vero opus apud te prædicare Virum utriusque nostrum, cum amicitia tum studiorum id genus communione conjunctum, eundemque omnium consensu principem in hoc elegantia genere, *Petrum Seguinum*, D. Germani Antistitem; aut præterea non adeo *Gazæ* & *Bibliothecæ Regiæ* custodia, quam præclaris animi ac doctrinæ dotibus spectatum *Carcavi*; aut denique non reticendum, qui hanc Spartam feliciter jam exornavit & propediem decorabit ulterius *Carolus Patinum*. Britannia quoque ejusdem gloriæ æmula, & *CAROLUM* Regem nuper defunctum, hac omni veterum elegantia se oblectantem, & *Bukingami Ducem* ac *Arundellii Comitem*, primarios Regni viros, *Robertum* item *Cottonum*, aliosque id genus ex equestri ordine, hujus antiquariæ
supel-

supellectilis sedulos & indefessos scrutatores, etiam-
num recordatur. Unde præclarum illud viri inter
Britannos doctrina & eruditione celebris de Jacobæis
Hortis vulgatum alicubi testimonium. *Quem locum, si
vicinam Pinacothecam, Bibliotheca celeberrima conjunctam,
si NUMISMATA ANTIQUA Græca & Romana, si
statuas, & signa ex Ære & Marmore consideres, non imme-
rito Thesaurum antiquitatis, & τρυφερόν instructissimum no-
minare potes.* Omnium vero instar hoc loco, CHRIS-
TINA AUGUSTA, quæ ut superiorum atatum
decora & ornamenta, ita singularem quoque hujus
industriæ amorem ac peritiam, ex ultimo Septentrio-
ne secum in Urbem invexit. Quod ut documentis a-
liis publice, & benigna oris significatione, mihi ali-
quotiens privatim aperuit, ita incomparabilis in hoc
genere Nummorum Thesaurus, summo studio recens
ab ea congestus, ad memoriam posteritatis loquetur.
Eant itaque venusti & elegantiores homines, qui con-
temptu & ludibrio has artes, ut minus decoras, aut qua-
si in situ & squallore versantes, prosequuntur. Si tan-
tis enim ac tam splendidis nominibus & exemplis non
adfurgunt, nihil certe de hujus industriæ DIGNI-
TATE, de sua vero existimatione aut verecundia, non
parum forte detrudere censebuntur.

Patritius
Junius in
Not. ad E-
pist. Cle-
ment. ad
Corinth.

Suedorum.

COMMEN-
DATIO AL-
TERA A
VOLU-
PTATE.

I.
A Materia
Nummo-
rum.

Nec utique inferiorem huic elegantia veteri com-
mendationem, incredibilis quædam VOLUPTAS con-
ciliat. Quam innoxia enim illa & multiplex, immo quam
suavis & jucunda in Nummorum id genus contempla-
tione, vel ipso adspectu prodit sese & ostentat! Non hic
ego illam intelligo, quæ ex *Materia* pretio vel pulchritu-
dine exurgit; quæ alias vel sola in Nummorum tracta-
tione, singulare quoddam habet lenocinium voluptatis.
Festi-

Festiva quidem illa apud Lucianum Mercurii sollicitudo, qui dubius in quodam confesso Deorum varii operis & metalli, an materiæ vel artis prærogativam in iis spectaret, à Jove responsum refert, æquiores quidem esse artis partes, auro tamen vel materiæ primas tribuendas. Mitto hæc aucupia, quibus aut vulgus, aut certe cum vulgo sapientes animæ capiuntur, erectæ autem & cordatæ mentes moveri parum consuevere. *Ἐκπλήττει γὰρ ἰδιώτῳ μὲν τὸ τῷ ὕλης κάλλει, τεχνίτῳ δὲ τὸ τῷ τέχνης αἰσθῆσι*, ut ait magnus Galenus in præclaro de Usu Partium Commentario: Nosti utique, quod fictiles olim Deos & Heroas, antiquissimi Majores vestri eadem religione coluerint, qua eorum posteri aureos illos, æreos, & gemmeos quandoque (qualem Pompeii imaginem in triumpho ejus prælatam legimus) sunt prosequuti. Unde ferrei antiquorum Laconum, aut coriacei etiam præcorum Romanorum Nummi, quibus & usos etiam Lacedæmonios accepimus, vix minorem hodie gratiam aureis & argenteis recentiorum temporum, apud veros harum rerum æstimatores consequerentur. Quamvis nec amovenda sit ab hoc loco, ut indecora aut minus opportuna omnis ejusmodi delectatio; dum vel Electri veterum, vel Æris illius Corinthii, quo ad insaniam usque Romani veteres delectabantur, obvia adhuc in Nummis materia nonnunquam spectatur;

Æraque ab Isthmiacis auro potior a favillis.

Laudat alicubi Plutarchus æris in Statuis quibusdam colorem floridum, situi ac ærugini haud obnoxium. Talis utique in hac veteri Nummorum supellectile, cum singularis cujusdam venustatis laude, spectatores sæpius adficit ac delectat. Ita ut hic quoque locum habeat, quod de cæclatis operibus jam olim agnovit Plinius, *ut alibi ars, alibi materia esset in pretio*: im-

In Jove
Tragedo.

Lib. 7.
pag. 403.
edit. Græc.
Basil.

Nicol. Damascen.
Excerpt.
p. 522.

De Pyth.
Oraculo.

immo L. XXXI. c. 1.

mo utraque etiam manifesta & frequens in hoc censu arguatur.

1.
Ob Artis
Præstan-
tiam.

Orat.
xxxvii.

Potiores tamen partes illa *Artis* commendatio sibi vindicat hoc loco, quæ ut in omni elegantia genere spectabilis, ita hic quoque singularis & admiranda frequenter occurrit. Meministi forte apud Dionem illum oris aurei, ut voluptatem ex conspectu Statuæ Jovis Olympii suaviter alicubi extollat; ut non homines solum, sed bruta etiam illius spectaculo adfici, immo afflictis malorum oblivionem conciliari statuat: illamque virtutem incredibilem non auro, vel ebori, ex quibus constabat illud Phidiæ miraculum; sed divinæ cujusdam artis præstantiæ continuo adscribat: *tale lumen*, (ut Romanis eum verbis loquentem inducam) & *tanta gratia illi ab arte inerat*. Gemina plane in hunc sensum, & commendationem hujus simulacri apud Galenum legas loco supra laudato. Neque vero id continuo mirabitur, qui noverit haud aliam contemplationem non hujus solum, sed omnium retro ætatum oculos vel mentes explevisse lubentius, quam ubi Ars suam cum Natura æmulationem, ad eisdem non ruinam vel interitum, sed ad restaurationem potius & propagationem, omni opera convertit. Unde factum, ut felix illa hujus almæ Parentis imitatio dicam, an provocatio, ad summum fastigium paulatim evecta, in varias quoque similitudinum formas, plasticam; statuariam; picturam; encausticam; cælandi signandique artem, magno gentium consensu, passim diffusa fuerit & traducta. Quum vero in quovis hujus memoriæ genere, singularis veterum vel industria, vel felicitas fuerit; hinc non immerito quidquid ex ea peno ad nostra usque tempora incolume transit, summam jucundissimæ delectationis materiam præbet.

In

In ea vero lauta, & beata supellectile, eo majori quoque voluptate, aut admiratione continuo perfundimur, quo artis elegantiam major quædam (qualis in Nummis occurrit) ejusdem subtilitas probat. Adeo ut non extra dubium sit omnino, quod apud Plinium Lib. 1. Ep. juniorem nuper legebam, Statuas, Signa, Picturas, ^{20.} hominum decoras, animalium quoque & arborum, nihil magis quam amplitudinem commendare. Nec enim aut Timanthi Cyclops, aut Myrmecidis quadrigæ, aut Callicratis formicæ, aut Pausii tabellæ, aliaque opera compendio minus quam præstantia artis, apud veteres celebrantur, vel inferiorem æstimationem mole sua spectabilibus Signis & Tabulis consecuta sunt. Protogenis tabulam magnæ quidem amplitudinis & elegantix, illis tamen Apellis summæ tenuitatis lineis potissimum nobilitatam legimus; & auctore eodem Plinio seniore, Phidiam non magis Jovis illius Olympii, aut Minervæ ingentia simulacra, quam in hujus seuto Amazonum vel Gigantum cum Diis prælia expressa, & in soleis Lapitharum & Centauro- rum certamina commendarunt. Quod ipsum de præstanti illo artifice tradit Cæsar Julianus in Epistolis, eum non solum celebritatem consequutum ex imagine Olympica aut Atheniensi, verum etiam quod in exigua sculptura magnæ artis opus incluserat. Idem quoque Theodoro præstantissimo artifice evenisse ac- Lib. xxxvi. cepimus, *qui dum ipse se ex are fudit, præter similitudinem* cap. 5. *mirabilem, fama magna subtilitatis celebratur.* Enimvero supremos quasi artis conatus illa opera haud immerito judicarunt, in quibus plus intelligitur revera quam pingitur, & ut ejusdem Auctoris verba huc detorqueam, quam ars summa sit, ingenium tamen est ultra artem. *Mirus profecto homo,* inquit in simili argu-

E

mento

Met. lib.
VIII.

mento Madaurensis Philosophus, imo semi Deus, vel certe Deus, qui magne artis subtilitate tantum efferauit argumentum. Unde Gigantum ossa, aut Solis, vel Comodi Colossea capita minus forte hodie nos delectant, quam expressa horum in Gemmis & Numismatibus, exigua quidem illa & tenuia, sed singularis cujusdam & divinæ præstantiæ simulacra. Hinc de illis idem

Plin. lib.
XXXIV. c. 8.

Plinius: *Gemmae supersunt & in arcto coarctata rerum natura majestas, multis nulla sui parte mirabilior.* Neque aliter

Lib. XVII.
de Usu Partium pag.
556. edit.
Basil. Græc.

commendatum alicubi à Galeno videat suæ ætatis artificem, à quo Phaëton cum quadrigis Annulo ita scite insculptum, ut cujusque equi & frœnum, & os, & dentes ac pedes anteriores pulcre dignoscerentur. Gemina vero plane hæc Nummorum laus, in quibus expressas juxta & coarctatas similitudines varias, singulari cum voluptate, & industriæ non vulgaris commendatione, periti hujus arbitri & æstimatores passim contemplantur;

*Tantus honos operi, sineque inclusa per arctos
Majestas!*

In Phocione.

Quo referri potest illud Plutarchi, *ὡσαυτὴν καὶ τὴν νομισματικὴν ἀξίαν ἀπέχου ἐν ὀλίγῳ βεβαχούται δὲ ἀπὸ τῆς ἑξέως, sicut Nummi etiam æstimatio magnam in exiguo pondere vim habet.* Adeo ut in præstantiores ex iis Nummos, optime meo judicio cadat, quod de quodam Apellis opere olim dictum, *plura ostendere verius quam promittere;* immo forte quidquid de vocali Memnonis signo; Hectoris apud Ilienses statua spectatores ad tangendum provocante; Myronis & Praxitelis operibus, tanquam

In Iconibus.

spirantibus singulis, apud Plinium, aut utrumque Philostratum lego, & de quibus in genere divinus Vates,

Stabunt & parii lapides, spirantia signa.

Hanc laudem certe plurimi sibi vindicant etiamnum super-

superstites Græcorum, & Siculorum vel inprimis, ac Italiae vestræ, ut Neapolitanorum, Posidoniatorum, Yelinton, & Tarentinorum Nummi, aliique venustate non minus, quam vetustate spectabiles. Romanorum vero ea laus adhuc potior, quorum Nummi ab Augusto ad Antoninorum usque & Severi etiam tempora, magna cum artis & elegantiae admiratione, ac in omni metallorum genere varietate intuentium oculos oblectant;

Vidi artes, veterumque manus, variisque metallis

Viva modis, labor est auri memorare figuras.

Infra eam ætatem venustas illa, ut fateor, defecit, & una quasi cum Imperio Romano confenuit; ita ut ab usibus aliis potius, quam ab elegantia commendationem mereantur sequentium Caesarum Numismata. Nec omni tamen voluptate spectatorem plane defraudant, qui delectum aliquem in iis habendum meminerit, nec Nicomachum infeliciter fuerit æmulatus, qui

multas gemmas habuisse traditur, sed nulla peritia electas. Plin. lib.

Perierat Plinii ætate æris fundendi scientia, immo ars xxxvii. cap. 1. quoque argentum cælandi; nec minus proinde, eodem auctore, attritis etiam & quæ discerni non poterant cælaturis, pretium & voluptas illa ætate constabant.

Eandem tamen ex Nummis delectationem, præter Materiam, aut Artis elegantiam, quam postremam non omnes forte perinde capiunt, tot *Illustrium Imagines* in iis conspicuæ, mirum in modum augent & extollunt. Nobilitata quidem legimus aliquot præstantissimorum Artificum opera, solis industriæ illecebris, nisi aliquis aut temulentæ mulieris, aut canis vel formicæ conspectui, novum aliquod & singulare voluptatis genus inesse arbitretur. At quam decoræ, nec alibi etiam obviæ contemplationis speciem Nummorum Veterum

3.
Ob Imagines Illustrium.

tractatio, vel ad spectus præbet? Convenio hic ego te, OCTAVI jucundissime, utrum suavius aliquod ex omni veterum Supellectile spectaculum, aut mente possit fingi, aut oculis usurpari, quam omnis quasi memoriæ Heroas, & illos Orbis olim Dominos, Nummorum beneficio superstites & spirantes videre; vultus saltem illorum & ora, post tot sæculorum decursum, coram adhuc intueri?

*Os sacrum, quod in are colis, miraris in auro,
Cerne libens.*

Rudera utique varia, aut aliæ vetustatis reliquiæ, quæ certe non leviter hic me delectant, præ hac tamen voluptate, ut ingenue fatear, vilescere mihi quodammodo videntur. Legisti enim aliquoties, quæ anxia veterum cura & sollicitudo fuerit, ut præstantium Civium aut Decessorum suorum imagines domi haberent expressas; ut illo amissæ virtutis vel solatio, vel recordatione se oblectarent. Hinc illæ similitudines, quæ primo, teste Plinio, illustrem ob causam exprimitantum solitæ, propagatæ paulatim diffusius; ita ut clarorum hominum effigies in Templis, Atriis, Liminibus, Cubiculis, Bibliothecis, aliisque publicis & privatis locis certatim tandem adservarentur. Adeo ut honorem illum non Clientes solum Patronis, Magistris Discipuli, aut Majoribus Nepotes; sed privatis etiam Principes frequenter exhiberent; quod Varroni ab Asinio Pollione primum tributum narrat Plinius, & laudabili dein æmulatione ab ipsis quoque Cæsariibus nonnunquam factitatum accepimus. Commemoratur certe inter alia Augusti decora, quod memoriam illorum virorum, quibus Roma creverat, impense coluerit, & Statuis aliaque ratione renovari curaverit. Quæ magnorum hominum reverentia Alexandrum Seve-

Lib. vii.
c. 30.

Sueton. in
Aug.

Severum longius adhuc provexit, qui non solum De-
 cessorum suorum, sed Ciceronis, Virgilio, aliorumque Lamprid. in
 Alex. Sev.
 id genus Semonum imaginibus, sacra etiam facere con-
 fuerat. Haud minus flagrarunt hoc studio, duo cla-
 rissima litterarum & Urbis lumina, Varro & Atticus,
 qui præstantium Virorum imagines, libris suis com-
 plexi leguntur, ut posteris iidem conspiciendi trade-
 rentur. Nec te effugit opinor, ut geminum illud stu-
 dium in Capitone suo extollat alter Plinius: *Est, in-* Lib. i. Epist.
quit, omnino Capitoni in usu claros colere, mirum est qua re-
ligione, quo studio imagines Brutorum, Cassiorum, Catonum
domi ut potest habeat. Unde factum nosti, ut nobiles di-
 cti sint *homines multarum imaginum*, ignobiles vero qui
imagines non habebant, nec *imagines majorum* poterant
 ostentare, ut de se non semel profitetur novus homo
 Marius in historia Jugurthina. Neque enim promi-
 scuum fuisse jus illud imaginum apud Quirites vestros,
 sed curulium Magistratum proprium, licet aliunde ex
 Tullio colligere, qui de sua ædilitate loquens, conse-
 quutum se docet, *togam prætextam, sellam Curulem, Jus* In Verrem
IMAGINIS *ad memoriam posteritatemque prodenda.* Has v.
 autem Imagines positas in prima ædium parte docuit
 nos præ aliis Valerius. Ut jam nec mirum videatur, Lib. v. c. 8.
 quod de Epicuri discipulis narrat alicubi idem Tul- Lib. iv. de
 lius, eos Magistri imaginem in Tabulis, Annulis, Po- Finib.
 culis expressam habuisse. Quod ipsum quoque Mele- Chrysost.
 tio Antiocheno Antistiti contigisse observo apud al- Homil.
 terum Christianorum Tullium, qui haud aliter ejus LXXVI. in
 imaginem in Annulis, Cælaturis, Poculis, Parietibus, S. Melet.
 ubique tandem ab Antiochenis depictam aut cælaram t. v. p. 538.
 commemorat. edit. Savil.

Nec inanis utique ea Voluptas, quæ in magnorum
 hominum contemplatione posita, aut vacua pulcher-

rimo fructu ceneri debet. Consulere majorum imagines Patrum suum jubet alicubi Tullius, ut virtutis incitamentum, & gloriae praemium. Audi eundem pro Archia; *Quam multas nobis Imagines non solum ad intendum, verum etiam ad imitandum fortissimorum virorum expressas scriptores & Graeci & Latini reliquerunt, quas ego mihi semper in administranda Republica proponens, animum & mentem meam ipsa cogitatione excellentium hominum conformabam, Princeps autem Romanae historiae in bello Jugurthino; Nam saepe audivi Q. Maximum, P. Scipionem, praeterea civitatis nostrae praecellosos viros solitos ita dicere; cum majorum Imagines intuerentur, vehementissime sibi animum ad virtutem accendi; scilicet non ceram illam, neque figuram tantam vim habere; sed memoria rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere. Unde laudatus ille paulo ante Alphonfus, Caesaris adpectu ex Nummis non oblectari se solum mirum in modum, sed ad virtutem quoque continuo accendi praedicabat. Si claudicantis enim cujusdam apud Syracusanos Statua, ita adficiebat spectatores, ut ulceris dolorem sentire viderentur; potior certe hic quaedam voluptatis ratio, & commotio animorum aliquanto opportunior occurrit in tot Heroum, quos Nummi exhibent, adpectu.*

Meministi forte differentem in Academiae spatiis Ciceronem (libenter enim Principis ingeniorum, tibi que familiaris auctoritate utor & exemplis) quantum adfici solitus fuerit conspectu illorum locorum, in quibus clari homines multum fuerant versati: *Venit enim, inquit, mihi Platonis in mentem, quem accepimus primum hic disputare solitum; cujus etiam illi hortuli propinqui, non memoriam solum mihi adferunt, sed ipsum videntur in conspectu meo ponere. Hic Speusippus, hic Xenocrates,*
hic

De Finib.
lib. iv.

hic ejus auditor Polemo, *cujus ipsa illa sessio fuit, quam videmus.* Fatetur etiam ibidem illud uti venire, ut acrior quædam & attentior, ob memoriam locorum, de claris viris subeat cogitatio; & refert se Metapontum aliquando profectum, non ante ad hospitem divertisse, quam Pythagoræ locum, ubi vitam ediderat, ejusdemque fellam vidisset. Nec diversum tale quid ad Urbem adeuntibus quotidie contingit, si qui veteris memoriæ plane non sunt incuriosi, qui, quod ille de Athenis, ita quocunque hic ingrediuntur, in aliquam historiam vestigium ponere non ignorant; Hic Scipio, hic Cæsar, curru Capitolium ingressi, hic Tullius pro Rostris perorabat. Quod si tamen res accuratius subducatur, quis non illud imitationis studium, quod in hoc ipso spectaculi genere requirit ibidem Tullius, contemplationi vultus eorundem hominum, potius quam nudæ loci memoriæ, aut sedilis ad spectui tribuat? quorum alterum nullum rei gestæ vestigium, aut aliquam viri notitiam præbet; alterum, ipsum Auctorem præclari facinoris aut consilii, vere in conspectu ponit, *sic vultus sic ora ferebat.* Neque enim quempiam opinor, thorax vel equus fortis ducis inspectus (qui tamen ad victoriam momentum aliquod conferunt) ad bellicam virtutem accendent, ut ipsius ducis armati & equitantis posita ob oculos effigies; neque etiam Pythagoræ sedes, ut sedentis ejusdem in Nummis habitus, sapientiæ amorem valebit excitare. Nec id dif-
fitebitur omnino, qui expressam videt in monumentis id genus, ipsam antiquæ clarorum hominum virtutis, & magnitudinis imaginem. Quo in loco subit me recordatio Phœnicii illius apud Philostratum, qui in ^{In Heroi-}
Vinitoris cujusdam descriptione, Palamedem, & reli-^{cis.}
quos belli Trojani Duces, quasi præsentem videre sese
& agno-

& agnoscere prædicabat. At certe luculentius Nummi id præstant, in quibus non Athletas in Olympicis victores; non Rhetores, aut Sophistas; non de Urbe solum aliqua benemeritos Cives, quibus statuas, aut imagines olim decretas, apud Pausaniam aliosque legimus; sed clarissimos omnium ætatum Imperatores; populorum Duces, & Conditores Gentium, licet etiamnum cupidis & attentis oculis intueri.

*Est aliquid spectare Deos, & adesse putare,
Et quasi cum vero Numine posse loqui.*

Reges, &
Duces in
Nummis
Græcorum.

Hic enim occurrunt, Macedonum *Amyntæ, Philippi, Alexandri, Perdicæ, Antipatri, Cassandri, Philippi* posteriores, & *Persei*; hoc est præcipua Regum apud eos ferries. *Ægyptiorum Ptolemæi, dicti, Soteres, Philadelphi, Philopatores, Cerauni, Latheri, Physcones, Euergetes*; *Asiæ, Antigoni*; Syrorum ac Phœnicum, *Seleuci, Antiochi, Demetrii, Alexandri, Tryphones, iique Soteres, Callinici, Nicatores, Dionysii, Magni, Dii, Epiphanes, Euergetes, Philopatores, Philometores, Sedetes, Eupatores, Commageni*; Carum *Menandri, Pexodari, Mausoli, Idriæ*; Ponti vel Bospori *Mithridates, Euergetes & Eupatores, Pharnaces, Asandri, Sauromates*; Bithyniorum *Nicomedes, Prusia*; Cappadocum *Archelai, Ariobarzanes, Ariarathes*; Thracum *Lysimachi, Seuthes, Cotyes, Rhæmetalces, Rhescypores*; Pergamenorum *Philetari, Attali*; Siculorum *Hieronæ, Gelonæ, Dionysii, Agathocles, Hieronymi*; Epirotarum *Pyrrhi, Alexandri*; Lacedæmoniorum *Agésilai, Polydori*; Carthaginiensium *Amilcæres, Hannibales*; Arabum *Manni, Aræta*; Cyrenensium *Ptolemæi*; Numidarum *Fugurtha*; Mauretanorum *Juba*; Sicyoniorum *Arati*; Judæorum *Herodes*; Edessenorum *Abgari*; Armeniorum *Tigranes*; Parthorum etiam *Arsaces & Vologeses*. Quibus accedunt Vandalorum *Hilderici*; Gotthorum *Athalarici*,
Theo-

Theodahati, Theodeberti, Alarici, Witiges, Totila, Attila.
 Inurbanus sit certe & omnis expers innoxia voluptatis, qui ad tot Regum & augustorum vultuum conspectum, tangi sese continuo intimi gaudii sensu non agnoscat. Nobilior certe & latius patens spectaculum fatearis altero ejusdem generis, quod commendat alicubi Tullius; qui depictas in tabulis imagines Siciliae Regum ac Tyrannorum non solum docet pictorum artificio delectasse, sed etiam commendatione hominum, & cogitatione formarum. De me equidem memini, ad insolitum me tanquam, & incredibile spectaculum exiliisse propemodum, quum id genus Heroas ac Duces, ex prisca Annalium memoria haud ignotos, in instructissimo talibus maximi Principis ac Mæcenatis mei museo, oculis mihi arbitrari primum licuit,

Dum vagor ad spectu, visusque per omnia duco.

Mitto jam Semi Deos alios, ac antiquissimos Urbium Conditores aut Benefactores, *Castores, Herculem, Abderum, Phalantem, Minon, Hectorem, Diomedem, Cyrum, Euryppulum, Byzam, Tarantem, Solymum, Cyzicum, Sossandrum Pergamum, Tmolum, Tomum, Docimum, Nemausum,* Conditores, aut Benefactores Urbium. aliosque plures, quos Heracleensium, Cnosiorum, Iliensium, Ætolorum, Cyrretum, Abderitarum, Byzantinorum, Tarantinorum, Cilicum, Cyzicorum, Smyræorum, Pergamenorum, Sardonorum, Tomitanorum, Docimensium, Nemausensium nummi, mihi aliquoties in Italia vestra inspecti, ad posteritatis memoriam etiamnum tradunt. Mitto præterea clarissimas & è Reginarum quidem vel Amazonum serie Feminas, *Phedram, Smyrnam, Cumam, Amastrin, Beroenicem, & Arsinoëem* non unam, *Jotapen, Phitiam, Pythonicam, Philistidem, Cleopatra* aliquot, *Zenobiam,* earumque fastigio minorem, nec minus tamen celebratam

F

Sappho.

Sappho. Nec enim sceptris solum & rebus gestis incluy-
 ros, sed pacis etiam & ingenii artibus spectatos vultus,
 Nummi aliquot selectiores nobis exhibent. Ita priscos
 illos *Legislato-*
res. *Zaleucum, Charondam* (si fides habenda
 viro docto) *Pittacum, Lycurgum*, in vetustissimis Lo-
 crorum, Catinæorum, Mytilenæorum, & Laconum
 Nummis adhuc hodie videmus expressos. Nec minori
 certe voluptate adficient inspecti in Nummis Sa-
 miorum *Pythagoras*; Tarentinorum *Archytas*; Syracu-
 sanorum *Archimedes*; Megarensium *Euclides*; Laodi-
 censium *Dracus*; Mytilenæorum *Alceus*; Teiorum
Anacreon; Coorum *Hippocrates*; Colophoniorum *Py-*
theus; Magnesium quoque *Marcus Tullius*. Ut in-
 tinentem adhuc hodie venerandos id genus vultus in
 Nummis æreis, ejusdem Tullii rursus cogitatio subie-
 rit, qui æream Demosthenis imaginem olim à se in-
 spectam profitetur, alibi vero Aristotelis; unde & in
 Lib. iv. Ep. sedecula posita sub illius imagine apud suum Atticum
 ad Att. 9. tradit sedere sese malle, quam in aliorum sella curuli.
 Immo *Ovidium* quin etiam & *Pollionem* Menandri cu-
 jusdam Parrhasii industria ad nostra usque tempora,
 in duobus æreis Nummis, feliciter transmisit; quo-
 rum alterum in Pinacotheca Christianæ Augustæ, alte-
 rum te duce, apud Feliciam Rondanini, præstantissi-
 mam Matronam, inspexi; quem etiam inde in novis-
 sima Nafonis sui editione expressit Vir præter alia de-
 cora, hujus quoque antiquitatis diligentissimus inve-
 stigatorem Nicolaus Heinsius noster. Integrum vero hic
 habes cum averfa parte, qualem nummus ille inter ra-
 rissimos repræsentat.

Ut levis terra sit huic Parrhasio, qui sacros vultus
 Musarum Venerumque omnium Sacerdotis interci-
 dere non est passus, quos bona cum Augusti venia,
 omnes

omnes Musis Gratiisque initiati in sacraiiis suis recon-
dant. Unde eidem Vati quærenti jam olim,

Si quis habes nostros similes in imagine vultus; Lib. 1.
habere sese adhuc hodie cupide contestentur, & eo Trist. El. 6.
quidem studio, quo ipse commemorat suam gemmæ
jam olim insculptam ab amico imaginem,

Effigiemque meam fulvo complexus in auro.

Pollionis quidem Nummum nomine Vedii signatum,
non diffiteor à quibusdam ad Augustum referri; qui
tamen Franciscum Gottifredi, optimum talium arbi-
trum in alia discedentem novi. Goltzii quidem Num-
mus præfert ΟΥΗΔΙΟΣ ΠΟΛΛΙΩΝ, Augustæ vero
Reginæ tantum ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ, ut iste ad Asinium
Pollionem referendus eidem videatur. Nec mirum
forte aut insolitum videri posset, hunc honorem huic
Pollioni *Cæsareæ* tributum, sicut signatum in altera
Nummi parte, quam Urbem ab Herode magno con-
ditam, vel restauratam novimus; quem Romæ Pol-
lionis hospitio usum, & principem amicorum eundem
habuisse, apud Josephum legisse memini. Neque ta-
men desunt quæ meum hic ad sensum etiamnum cohi-
beant & de quibus alibi. Alias alterius quoque Pollio-
nis meminit non semel idem Josephus, huic Herodi Lib. xv.
itidem summe chari & reverendi: sed cui utpote Pha-
risæo nemo opinor hunc nummum imputabit. Ut
præteream certe alios Polliones, celebres adhuc in se-
quentibus Romanorum Fastis, illumque Asiæ sub

^a Orat. 7.
^b & 1 v. sacr.
^c Ecclef.
 Hist. l. 1.
 c. 15.
 Lib. xxxv.
 c. 2.

M. Aurelio Proconsulem, cujus ^a Aristides & ^b Eusebius meminere. *Homerum* præterea hic mitto, quem Amastrianorum aliquot, Smyrnæorum & Chiorum etiam Nummi, sed non uno vultu, exhibent: ita ut præ viri vetustate ad artificis ingenium effectum, Plinio alicubi id asserenti, fides omnino sit præstanda. Quod etiam aliquot vetustioribus supra traditis Heroum aut Philosophorum vultibus accidisse, haud immerito crediderim; qui morem illum non Romæ solum receptum ex Plinio novi, sed alibi etiam, & Athenis quidem usurpatum, ubi Æschyli imaginem in Theatro diu post ejus obitum factam, ex Pausania didici. Quod ipsum clarius alias tangit eximius Ciceronis locus, ubi argumentum à Deorum imaginibus petittum refellens Academicos ita ulterius perstringit: *Nam quid est quod minus probari possit, quam omnium in me incidere imagines, Homeri, Archilochi, Romuli, Numæ, Pythagoræ, Platonis, nec ex forma qua illi fuerunt. Quomodo ergo, & quorum imagines? Orpheum Poëtam docet Aristoteles nunquam fuisse, & hoc Orphicum carmen Pythagores serunt cussulam Cecropis. At Orpheus id est imago ejus, ut vos vultis, in animum sepe incurrit.* Non piguit locum integrum adtulisse, quem ante dies paucos, oblata forte de hoc veterum more cum industrio antiquario controversia, obiter adlegasse memini. Huc vero referri etiam debent Nummi illi ærei maximi & rudioris ac minus vetusti operis, vulgo *Contorniatii* Antiquariis dicti; in quibus idem *Homerus, Pythagoras, Socrates, Diogenes, Milo, Sallustius, Virgilius, Horatius, Seneca, Apollo Thyaneus, Apuleius*, aliique id genus jam olim expressi occurrunt. Amovendi vero ex hac serie novitii illi Nummi & moderni inventi, *Dido, Priamus, Menelaus, C. Marius, Scipio Africanus, Hannibal, Marcellus, Cicero, Virgilius, & Augusta*

gusta aliquot apud Æneam Vicum depictæ; in quibus nempe, nec veri, nec vetustatis ulla sese offert commendatio. Quod ut obvium rei Nummariæ veterum vel leviter peritis, non monerem hoc loco, nisi tyronibus & minus exercitatis, facum in his quotidie fieri, non semel animadvertissem. Hanc vero voluptatem, ex omni illa contemplatione ortam, vel Fulvii Ursini Illustrium Imagines abunde prædicant; quorum pars præcipua ita è Nummis expressa; ut altera locupletior ex adductis obiter Græcorum aut Barbarorum vultibus, erui adhuc possit, & ad publicam elegantiam exponi.

Majores autem vestros, illos terrarum Rectores, Romani in Nummis. nonne hic passim, & frequentius etiam in Nummis spectamus: *Cæsareos video vultus*. Illi sunt utique, quorum conspectu cupidi talium maxime se oblectant; immo quorum beneficio Roma priscos Civium ac Dominorum vultus sibi adhuc læta ante oculos ponit,

Et centum Dominos nova monetæ.

Hinc illi contemplari etiamnum & agnoscere conceditur, magnanimos suos *Julios, Augustos, Trajanos, Constantinos;* Cæsares. truces *Tiberios, Caligulas, Neronos, Domitianos, Caracallas;* mites *Titos, Nervas, Pios, Marcos;* molles *Othones, Commodos, Elagabalos;* universam denique Cæsarium seriem, familiam, indolem;

En Cæsar agnoscet suum

Prudentius.

Gravissima nummis inditum.

Sicut cum eruditissimo amicissimoque Marquardo Gudio nostro omnino legendum illo loco crediderim, ubi *Numisma nummis* hætenus legitur. Non aliter ac In Antichico. Libanius cornua imagini Ius apposita, vocat *τὸ τὸ τὸ* chico. *ναὶε ρομα & ἰε̄ς.* sed hoc obiter. Nec vero Augustarum Augusta. adspectu minus forte delectatur, dum obviæ eidem in

Nummis occurrunt erecti vultus *Liviae*, *Octaviae*; infau-
sti *Agrippinae*; inverecundi *Messalinae*, *Poppae*, *Fauslinae*;
probioris *Sabinae*, *Mesae*, *Mammaeae*; & ut alterius Ro-
mae fastigia hic non omittam, sanctioris adhuc oris

Reges. *Helena*, & *Eudexia*. Mitto primos Conditores suos ac
Reges, *Romulum*, *Numam*, *Ancum Martium*, *Servium*
Tullium; quorum priores ex ingenio artificum effictos,

Illustres. supra ex Tullio tradidi. At enim sequentium tempo-
rum ac Reipublicae decora, Nummi vere nobis reprae-
sentant, *Regulos*, *Marcellos*, *Scipiones*, *Servilios*; & liber-
tatis ipsius Numina, *Brutos*, *Catonem*, *Cassios*; ac nominis
fortunae & magnitudini pares *Syllas*, *Pompeios*; & *Quiri-*
tium olim amores, *Drusos*, *Germanicos*; & Civium fa-
stigio majores *Antonios*, *Lepidos*, *Agrippas*; quos pari stu-
dio ac felicitate, qua olim illi supra laudato junioris
Plinii familiari, colere etiamnum ac domi habere
conceditur. Adeo ut hoc demum impleverint id ge-
nus Numismata, quod de Varronis opere has ipsas
complexo Illustrium Romanorum imagines, augura-

Lib. xxxv. *c. 11.* batur Plinius major; *inventione muneris etiam Diis invi-*
diosus, quando immortalitatem non solum dedit, verum etiam
in omnes terras misit, ut praesentes esse ubique & claudi pos-
sent. Quis vero tam inficetus adeo & inurbanus, qui
leve id Nummorum beneficium arbitretur, aut usu ca-
rere pulcherrimae voluptatis, praclarum forte & con-
sultum ducat?

3. *Ob alia ar-*
gumenta
Nummo-
rum. Nec tot alia *prisci avi Vestigia*, quibus praeter Effigies
id genus, Nummi veniunt insigniti, leviori gaudio
spectatorem perfundunt. Hic enim non sus forte, aut
pecus, vel ratis, aut navis etiam rostrum solum sese
offerunt; quibus notis signatos antiquissimos Roma-
norum Nummos accepimus. Longe potior voluptas
ex Nummis florentis Reipublicae, & sequentium tem-
porum,

porum, quales hodie tractamus, exurgit; quam præter commemoratam supra antiquitatis commendationem, argumenti varietas & illecebræ abunde conciliant. Indignabatur quidem Zeuxis, quod argumenti novitatem, non artis præstantiam in ipsius Tabulis laudarent spectatores; quorum utrumque pari, ut jam intelligimus, jure, licet in Nummis id genus æstimare. Quid jucundius enim homini veteris memoriæ non plane incurioso, quam non hic tractare *pocula adoranda rubiginis*, sed præcos illos rerum dominos, modo sacra facientes cum omni Sacrorum apparatu & supellectile; modo Vota suscipientes pro salute Reipublicæ, aut Imperii aternitate; modo distribuentes donativa & Congiaria; modo Reliqua ceu Fisco debita remittentes; modo Annonam procurantes; modo Circenses, aut Sæculares ludos, vario spectaculorum genere celebrantes; modo Tempia, Portus, Thermas, Circos, Theatra, Vias, Aquæductus, Arcus, aliaque victuræ opera molientes aut ampliantes; modo peragrantes, & restituentes Provincias; modo deducentes Colonias; modo Libertatem publicam adferentes; modo Justitiæ, Concordiæ, Abundantiæ, Felicitati, Lætitia, Securitati, Tranquillitati denique Temporum, varia ratione consulentes, omnibus denique Pacis artibus florentes intueri? Quid suavius iterum, quam eosdem militari gloria conspicuos, aut ad Expeditionem accinctos; aut proficiscentes ad Exercitum & adloquentes è suggestu milites; aut Fidei jusjurandum ab iis exigentes; aut Disciplinam restaurantes; aut captivos Reges, & prostratas ad ipsorum pedes Provincias ostentantes; aut Regna adsignantes; aut sublimes in Triumphali curru, & à Victoria coronatos; aut inter signa militaria Gloriam Sæculi vel Romanorum dif-

fun-

Lucian. in
Zeuxi.

48 DISSERT. PRIMA DE PRÆST. ET USU NUM.
fundentes; aut gratulantem illis Adventum Romam,
vel aliam quamvis Orbis partem: aut eosdem denique
post impletum mortalitatis terminum, Divorum hono-
ribus videre decoratos. Mitto varium adhuc specta-
culum, quod insuper omnigena Nummorum Græco-
rum & Romanorum supellex præbet, Deorum simu-
lacro; Herculis labores; Urbium insignia & origines;
Fluviorum figuras; Provinciarum effigies; Anima-
lium formas; Plantarum imagines; Armorum gene-
ra; Legionum nomina; Vestium species; Coronas
omnis generis; alia præterea de quibus opportunior
adhuc in sequentibus dicendi erit locus. Quis autem
non gemina voluptate adficiatur, in contemplanda
expressa tot pulcherrimarum & reconditarum in
Nummis rerum effigie, qua Lucianus olim Rhodi pi-
cturas in Porticu depictas adspiciens, tangebatur;
*quam ex contemplatione, inquit, capiebam, heroicas illas
fabulas memoriæ repetens.* Ego equidem, quid honesta
sit ac suavis animorum remissio non intelligo, si illam
non provocat ejusmodi contemplatio, quæ res tot An-
nalianum curam meritas, nobis aliquanto manifestius ob
oculos ponit; ubi denique

Suspendit picta vultum mentemque tabella.

Immo eo magis innoxia ex hoc monumentorum ge-
nere, quam ex iisdem Annalibus petenda; quo ejus-
modi delectatio, turpi spectaculo foedæ voluptatis, sæ-
vitix, insanix eorundem temporum & hominum
quandoque non inquinatur.

D I S-